

Socialdepartementet,
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över slutbetänkande av LSS-kommittén från FUB Borlänge

SOU 2008:77

En övergripande känsla man får av utredningsförslaget är att det innehåller mycket lite av framtidsvisioner och nytänkande. Mycket längre än till förslag som minskar kostnaderna kommer man inte. Är det verkligen så att vi kommit så långt som man kan när det gäller utvecklingen för personer med funktionsnedsättning? Vi lever i ett samhälle där vi alla strävar efter att få det bättre. Gäller detta inte för människor med funktionsnedsättning? Här verkar det i bästa fall vara på stället marsch - om det nu kan ske till en lägre kostnad. Har dessa människor den standard, den delaktighet i samhället, den möjlighet att leva som andra som man kan förvänta sig eller ska de vara nöjda med vad de får? Vad är det för människosyn som avspeglas i detta? Mycket har hänt när det gäller de utvecklingsstördas plats i samhället. De finns närvarande och accepteras i dag på ett helt annat sätt än för bara några tiotalet år sedan. Men är därmed allt uppnått? Vart vill vi komma och vad blir resultatet av de förslag som framförs i utredningen? För många kommer det att bli klara försämringar i en utveckling som Försäkringskassan redan tillåtits inleda med sin schablonmässiga och slarviga lagtolkning.

Barn och ungdomar med utvecklingsstörning växer i dag upp under andra förutsättningar än tidigare. Vad innebär detta när de skall ta steget in i vuxenlivet? De är vana att ta del i samhället på ett helt annat sätt än tidigare. Samhället är också öppnare för att ta emot dem än tidigare. Allt detta påverkar naturligtvis kraven på förutsättningarna för att de skall kunna leva som andra. Vi kan inte se att detta behandlats i utredningen och då saknas också en viktig grund för att analysera dagsläget och att se in i framtiden.

Utredningens namn

Utredningen har gett sig namnet "Möjlighet att leva som andra". Det borde naturligtvis ha varit "Rättighet att leva som andra". Det får aldrig finnas några tvivel kring kravet att människor som utan egen förskyllan saknar förutsättningar för att skapa goda levnadsvillkor skall tillförsäkras dessa av samhället.

Personlig assistans

Rätten till personlig assistans har med Försäkringskassans allt snävare tolkning kommit att grundas i stort sett helt på fysisk funktionsnedsättning. Rätten till goda levnadsvillkor är inget som Försäkringskassan tar hänsyn till i sin lagtolkning utan man grundar sina beslut enbart på hur man klarar vissa bestämda situationer. Detta har inneburit att allt fler får avslag på sin ansökan om personlig assistans och personer som tidigare beviljats stöd har fråntagits detta vid omprövning. För många kommer detta att innebära en katastrof och hela förutsättningarna för deras liv kommer att förändras. För ett antal personer skulle t o m någon form av institutionsvård eller institutionsboende vara att föredra eftersom de inte kommer att klara vare sig ett eget boende eller ett vanligt gruppboende. Är detta verkligen en önskvärd utveckling? Vi kan inte se att detta uppmärksammats i utredningen – tvärt om man bygger bara vidare på det regelverk som finns i LASS och som Försäkringskassan med överprövade myndigheter tillåts tolka på detta miserabla sätt. Vi kan också fråga oss vad det är för människosyn som ligger bakom dessa tolkningar.

Många av dessa helt orimliga beslut om nekad assistansersättning från Försäkringskassan kompenseras av kommuner som tar assistanskostnaden. Kommunerna har ofta en ingående kunskap om de berörda personerna efter många år i olika verksamheter. Besluten är därför välgrundade och inte utslag av någon allmän välgörenhet. I LSS-utredningen stoppas nu kommunerna från detta. Den insats som kommunerna kan nyttja begränsas till 40 timmar per vecka och det ger inget utrymme för personlig assistans. Någon direkt förklaring till denna begränsning ges inte. Personlig service med boendestöd är naturligtvis heller inte tänkt för att kommunerna skall kunna kompensera bristerna i den statliga hanteringen av assistansersättningen men kunde utan denna tidsbegränsning ändå ha gjort det. Det minsta man kan begära är väl att kommunerna får ta hand om sina medborgare på det sätt som man bedömer vara riktigt när nu staten tydligen tar sin hand från dessa grupper.

Vi ställer oss också frågande till de underlag som utredningen använder för sina ställningstaganden. De förutsätter att vi kan ställa oss bakom och acceptera de beslut som Försäkringskassan tagit. Alla de beslut om assistans och annat som kommuner tvingats ta för att kompensera Försäkringskassans avslagsbeslut försvinner då ur underlaget. Människor som i dagens system förnekas möjligheten att leva ett gott liv finns inte i någon statistik. Människor som nekas rätten till ett självständigt liv och tvingas in i gruppboenden där de inte klarar att leva ett värdigt liv finns inte med. Olika former av gruppboenden kan fungera fantastiskt bra för många men det finns också människor som på grund av sitt funktionshinder inte klarar ett sådant boende. Vad erbjuds dessa för liv – de kan ju föra gaffeln till munnen så då försvinner möjligheten till personlig assistans. Då återstår inget annat än institutionsboende. Vad är det för människosyn som gör att ett fysiskt funktionshinder kan berättiga till personlig assistans medan en utvecklingsstörning som i praktiken innebär samma eller ett större hinder inte gör det? I beslutsunderlagen eller resonemangen finns dessutom inga konsekvenser beskrivna för hur förslagen kommer att påverka olika individer. Utredningen resonerar som om man avhandlade konsekvenserna för att driva maskiner med olika typer av bränslen inte människors levnadsvillkor. Var finns människovärdet och vilken människosyn är det som driver utredningen?

Utredningen för ett resonemang kring den begränsade personliga assistansen som skulle uppgå till fem till sex timmar per dag och som skulle vara ett normalfall. Det konstateras att detta inte blev något normalfall och för den grupp vi företräder kan vi förstå att det inte blivit så. En person med utvecklingsstörning har inte detta funktionshinder en begränsad del av dygnet. Problemen begränsas inte heller till vissa exakt förutsägbara situationer. Funktionshindret finns där dygnet runt och i alla situationer. Alla personer med utvecklingsstörning behöver för den skull inte personlig assistans. Det är tvärt om förmodligen få som behöver det och få som vill ha det, men att - som utredningen - överhuvudtaget inte acceptera annat än fysiska funktionshinder som grund för personlig assistans är skrämmande. Låt oss ta ett exempel. Om jag har ett gravt talfel kan det - helt rätt - vara grund för assistans. Om jag på grund av utvecklingsstörning inte kan förklara vad jag vill eller göra mig förstådd och dessutom inte kan förstå vad den jag talar med vill ha sagt så är det inte grund för assistans. Vi återkommer till frågan - vad är det för människosyn som styr detta?

Det var ett stort steg i rätt riktning när institutionerna för personer med utvecklingsstörning skrotades. Många som fick flytta ut från institutionerna hade tillbringat hela sitt liv där. Flytten ut till en gruppbostad var en befrielse. Dagens unga med utvecklingsstörning växer upp i samhället på ett helt annat sätt. För dem är det inte en stor händelse att i samlad tropp få gå till affären en gång i veckan eller på en daglig promenad tillsammans med andra som råkar bo i samma gruppbostad. För den som kan klara sig någorlunda på egen hand är gruppbostraden en förnämlig boendeform för den som inte gör det är det en institution. Det blir en vandring från ett aktivt liv med föräldrar, syskon och andra till en inlåsning – en institution. Ingenstans i den omfattande utredningen ser vi något om detta. Det handlar inte om att en för hög servicenivå ersätts med en mer realistisk det handlar om möjligheten att leva ett normalt liv. Den som förlorar sin assistans förlorar inte bara möjligheter till ett aktivt liv utan också möjligheten att bo kvar i en egen bostad.

Acceptera utvecklingsstörning som ett funktionshinder som i sig kan grunda rätt personlig assistans och sänk golvet för rätten till assistans till maximalt 10 timmar. Utredningens förslag kommer att bli en katastrof för många som har assistans i dag och som t ex inte ens kommer att kunna bo kvar i sin bostad och förslaget kommer att låsa in många ungdomar som i dag växer upp i ett aktivt liv i samhället.

LSS – en rättighetslag

LSS föreslås fortsatt bli en rättighetslag vilket givetvis är bra och något FUB måste fortsätta att kämpa för.

Personlig service med boendestöd

För den grupp som insatsen är tänkt kan den bli ett mycket bra stöd. Se dock vårt resonemang under avsnittet om personlig assistans.

Ledsagarservice

Rätten till ledsagning måste få finnas kvar i nuvarande form. Den kan inte ersättas av den ledsagning som finns i socialtjänstlagen. Det finns också många som bor hemma och som har ledsagning. Vad händer för dessa personer? LSS-utredningens förslag tillför inget av värde för personer med utvecklingsstörning – det skapar osäkerhet och oklarheter i ett väl fungerande system.

Rätten till råd och stöd

Landstingens stöd till vuxna personer med utvecklingsstörning fungerar i dag dåligt. Utredning borde ha inriktat sig på insatser för att få en fungerande vuxenhabilitering. Utan detta är alla förslag ett slag i luften.

Daglig verksamhet för personkrets 3

Det är helt rätt att dessa personer får rätt till daglig verksamhet. Det är dock viktigt att verksamheten utformas för dessa personer så att de inte placeras i samma verksamhet som personer med utvecklingsstörning.

Registerutdrag

Det obligatoriska registerutdraget skall givetvis avse alla åldrar.

Habiliteringsersättning

Rätten till ersättning för utfört arbete är grundläggande för alla - även personer med utvecklingsstörning. Varför skulle inte detta gälla dessa personer? Denna rätt bör därför tillförsäkras alla som sysselsätts i daglig verksamhet.

Dubbel assistans

Dubbel assistans måste beviljas när inte hjälpmedel eller bostadsanpassning löser behoven. Den tolkning av dagens bestämmelser som Försäkringskassan tillämpar är mycket restriktiv och innebär i praktiken ett stort merarbete för alla inblandade parter. Dubbel assistans måste kunna bevilja i tillräcklig omfattning redan i det grundläggande beslutet så att antalet tillfälliga utökningar minimeras.

Huvudmannskapet

Personer med utvecklingsstörning är kommunmedborgare som alla andra bosatta i kommunen. De skall **inte särbehandlas** och vara beroende av statliga beslut för sina grundläggande behov. De har dessutom normalt funnits med i olika kommunala verksamheter och varit föremål för olika kommunala insatser från tidig ålder. Det finns därför ofta en ingående kunskap om problematiken kring dem i hemkommunen. Det är då naturligt att kommunen får ansvar för såväl beslut som genomförande av insatser. Med dagens system - och än mer det som föreslås - förloras all den kunskap som byggts upp och beslut om insatser (t ex personlig assistans) blir beroende av utlåtande från läkare som

saknar kunskap såväl om den berörda personen som om utvecklingsstörning. Finansieringen av insatserna måste däremot garanteras av staten. Det är naturligtvis möjligt att lösa och problematiken kring finansieringen får inte vara något som negativt påverkar människors möjligheter till ett värdigt liv.

Vi finner det också märkligt att många kommuner försöker dra sig undan ansvaret för grupper som omfattas av LSS-insatser. Det är ju kommunmedborgare som alla andra och dessutom ofta människor som inte kan klara ett värdigt liv utan stöd från samhället. Kan det finnas en mer primär uppgift för kommunerna än att svara för dessa insatser?

Före år 2010 skall Sverige vara tillgängligt för alla med funktionshinder

Före år 2010 skall Sverige vara tillgängligt för alla med funktionshinder. Ett funktionshinder skall inte hindra möjligheten att delta i samhällslivet. Det möter utredningen med att försäkra för personer med funktionshinder. Utvecklingen har redan börjat med Försäkringskassans allt mer restriktiva bedömning av behovet av personlig assistans. Man kan nu säga att utredningen legaliserar denna hållning. Om det är något som verkligen skapar möjligheter för många personer med utvecklingsstörning att delta i samhällslivet på någorlunda samma villkor som andra så är det den personliga assistansen. Den kan vara skillnaden mellan ett aktivt deltagande i samhällslivet och inlåsning. Återigen ifrågasätter vi den grundläggande människosynen.

För FUB Borlänge

Anette Nilsson
Ordförande

Thord Öberg
Vice ordförande